

УДК 343. 985

Світлана Миколаївна ЛОЗОВА,

доцент кафедри кримінального процесу, криміналістики та експертології
Харківського національного університету внутрішніх справ, кандидат
психологічних наук, доцент

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3348-3331>

Світлана Дмитрівна БАРВІНОК,

студентка 3 курсу факультету № 6 Харківського національного університету
внутрішніх справ

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ІДЕНТИФІКАЦІЇ ЛЮДИНИ ЗА ОЗНАКАМИ ЗОВНІШНОСТІ

Зовнішній вигляд (зовнішність) людини здавна використовується під час упізнання та кримінальної реєстрації злочинців. Зовнішність людини залишається відносно незмінною протягом всього її життя. Ознаки, які характеризують зовнішню будову людини, називаються ознаками зовнішності. У кожної людини зовнішній вигляд є суто індивідуальний і має здатність відображатися в матеріальних слідах та пам'яті людини у вигляді уявних образів. Ознаки зовнішності складають основу криміналістичного дослідження під час вирішення ідентифікаційних та діагностичних завдань.

Вчення про ознаки зовнішності людини, про їх матеріальні та ідеальні відображення, про методи та засоби їх фіксації й використання для встановлення фактів, які відіграють значну роль у розкритті та розслідуванні злочинів, утворює окрему теорію науки криміналістики, яку називають криміналістичною габітологією або габітоскопією. Термін «габітоскопія» (лат. *habitus* – зовнішність, *skopeo* – розглядати) введений у криміналістику В. О. Снетковим (1, с. 236).

Серед форм ототожнення людини за ознаками зовнішності виокремлюються: 1) упізнання; 2) оперативне узнавання; 3) експертна ідентифікація (2, с. 155).

Під час розслідування злочинів людина ідентифікується (упізнається) за допомогою зовнішності в наступних випадках:

1. При виявленні невідомого трупа і наявності осіб, які можуть його впізнати.

2. При виявленні особи, яка не може назвати своє ім'я внаслідок фізичних (психічних) вад, і наявності осіб, які можуть її впізнати.

3. При наявності свідків, потерпілих, які запам'ятали зовнішність злочинця і готові його впізнати.

4. При наявності підозрюваного, який впізнає будь-яких інших учасників розслідування (свідків, потерпілих, інших підозрюваних).

Крім того, людина може ідентифікуватися за особливостями мови (голосу) та динамічними ознаками (хода, міміка, жестикуляція).

Криміналістична ідентифікація людини є можливою завдяки таким властивостям її зовнішнього вигляду: індивідуальність, відносна стійкість та рефлексорність. Кожна людина володіє лише її властивою індивідуальною сукупністю ознак, що відрізняють її від інших людей і навіть близьких родичів. Індивідуальність зовнішнього вигляду людини, її неповторність визначається

кількістю ознак зовнішності, яке надзвичайно велике і варіативне. Все це створює неповторну сукупність ознак, що забезпечують можливість виділення кожної людини за її зовнішністю з маси інших і її ототожнення. Ідентифікаційне значення окремих ознак залежить від того, як часто вони зустрічаються у різних людей. Чим рідше зустрічається якась ознака, тим більше її ідентифікаційне значення. Індивідуальні ознаки відносно стійкі. Це пов'язано з тим, що протягом життя деякі ознаки зовнішності піддаються віковим і патологічним змінам. Ще однією властивістю ознак зовнішності людини є рефлекторність, тобто здатність достовірно відображатися на різних носіях інформації (3).

Слід зауважити, що для ідентифікації важливого значення набуває якість відображення інформації на різних носіях інформації. Наприклад, на матеріальних носіях, таких як відеозапис, фотографії зображення повинно бути таким, щоб повною мірою передавати особливості зовнішності особи, що впізнається. Також особа має бути зображена (сфотографована) приблизно в той період часу, коли її спостерігали. Фотографія повинна бути не оброблена за допомогою комп'ютерних програм «Photoshop» і т. ін. Якщо мова йде про суб'єктивні носії інформації, тобто відображення у свідомості людини, важливими є суб'єктивні та об'єктивні умови сприйняття, а також здатність запам'ятовувати та відтворювати побачене.

Таким чином, за допомогою таких властивостей зовнішнього вигляду людини як індивідуальність, відносна стійкість та рефлекторність стає можливою криміналістична ідентифікація людини. Дані властивості дозволяють не лише достовірно та повно сприймати ідентифікаційні ознаки, а й фіксувати і відтворювати їх для подальшого ототожнення людини за ознаками зовнішності, що, у свою чергу, підвищує ефективність розслідування і сприяє встановленню істини у кримінальному провадженні.

Список бібліографічних посилань:

1. Біленчук П.Д., Лисиченко В. К., Клименко Н. І. та ін. Криміналістика: підручник. / За ред. П.Д. Біленчука. 2-ге вид., випр. і доп. К.: Атіка, 2001. С. 544.

2. Підручник для студентів юрид. спец, вищих закладів освіти / Кол. Авторів: Глібко В. М., Дудніков А. Л., Журавель В. А. та ін. / за ред. В. Ю. Шепітька. К.: Видавничий Дім «Ін Юре», 2001. С. 684.

3. Мультимедійний підручник «Криміналістика». Веб-сайт Національна академія внутрішніх справ України. URL: https://arm.naiu.kiev.ua/books/kruminalist/lections/lection_2.12.html.

УДК 343. 93

Наталія Григорівна МАСЛОВА,

докторант Харківського національного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук

ORSID: <https://orcid.org/0000-0002-9009-1254>

РЕТРОСПЕКТИВНИЙ АНАЛІЗ ПРОТИДІЇ ЗЛОЧИННОСТІ

Протистояння суспільства та злочинності нараховує не одне тисячоліття. Окремий історичний період характеризується відмінним від інших (а під час навіть протилежним) розумінням суті як самої протидії злочинності, так і її